چهارمین همایش بین المللی
دانش و فناوری هزاره سوم
اقتصاد، مدیریت و حسابداری ایران
* ارائه گواهینامه ملی و بین المللی معتبر به شرکت کنندگان *
www.tcconf.ir

بررسی عوامل مؤثر بر ریسک اعتباری مشتریان بانک قرض الحسنه مهر ایران استان کهگیلویه و بویراحمد

۱- سید رسول کاظمی[۱]

۱- گروه مدیریت دولتی ، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

چکیده

افزایش مطالبات معوق پیامدهای بد بسیاری بر بانک ها و مؤسسه های اعتباری غیربانکی و در نتیجه بر اقتصاد کشور می گذارد.هدف از انجام این مطالعه بررسی عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان بانک قرض الحسنه مهر ایران: استان کهگیلویه و بویراحمد بوده است. داده های مورد نیاز از طریق پرسشنامه در سال۱۳۹۴ جمع آوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از مدل لاجیت بهره گرفته شده است. نتایج تخمین با استفاده از مدل لاجیت و بررسی اثرات نهایی آن نشان می دهد متغیرهای سن و میزان وام دریافتی با عدم بازپرداخت وام رابطه مثبت و معنی داری دارد و همچنین بین درآمد وام گیرنده و دوره بازپرداخت وام رابطه منفی و معنی داری وجود دارد به عبارت دیگر هر چه درآمد وام گیرنده بیشتر باشد عدم بازپرداخت وام کمتر انجام می شود. و هر چه دوره باز پرداخت وام یا تعداد اقساط آن بیشتر باشد عدم بازپرداخت وام در این بانک کمتر صورت می گیرد.

کلمات کلیدی: مطالبات معوق، بانک قرض الحسنه مهر ایران، اقساط معوق، داده های مقطعی.

[۱] . Email:r.kazemi.۹۰۰۰@gmail.com.

۱. مقدمه

بانک ها در طول حیات خود به ریسک های مختلفی از جمله ریسک نقدینگی، اعتباری، تجاری، مالی، عدم توانایی در پرداخت، نرخ ارز و نرخ بهره، تورم روبرو هستند، که در بین آنها ریسک اعتباری جایگاه ویژه ای دارد، چرا که به اولین و مهمترین نقش بانک در بازارهای مالی یعنی گردآوری سپرده و اعطای وام اشاره می کند.(ذاکر نیا و همکاران، ۱۳۹۸). کاهش حاشیه سود بانک ها عمدتاً ناشی از عدم کارایی در مدیریت ریسک اعتباری بوده و بانکها را متحمل فشارهایی جهت کاهش هزینه ها می نماید(عبادی ،۱۳۹۳). تمرکز اعطای تسهیلات با حجم بالا به یک فرد، شرکت، گروه صنعتی و یا بخش اقتصادی خاص و وجود رقابت های مستمر از عوامل افزایش دهنده این ریسک ها و فشارها می باشند و ضروری است که بانک ها یا هر نهاد مالی دیگر کنترل، مدیریت و کاهش این نوع ریسک را مورد توجه قرار دهند، تا بخش وسیعی از منافع بهره و اصل دارایی های خویش را از دست ندهند (جمشیدی، ۱۳۹۲). از این رو بانک ها به منظور کاهش ریسک اعتباری و خطر عدم بازپرداخت تسهیلات، با استفاده از روش های مختلف سعی در ارزیابی بهتر متقاضیان اعتباری دارند(حسینی و همکاران، ۱۳۹۷). در شرایط کنونی، برآوردها وپیش بینی های کارشناسی از وضعیت اعتباری و آینده فعالیت های اقتصادی متقاضیان، مبنای اصلی تصمیم گیری برای اعطای تسهیلات به ایشان است(فلاح و همکاران، ۱۳۹۵). از مشکلات عمده این روش، طولانی شدن فرایند اعطای تسهیلات با هدف انتخاب وام گیرندگانی که توانایی بازپرداخت بیشتری دارند و نیز ارزیابی وثایق مورد نیاز است، که این امر باعث افزایش هزینه اعطای تسهیلات هم برای دریافت کننده تسهیلات وهم برای خود بانک می شود(حاتم خانی، ۱۳۹۷).

با وجود اهمیت این موضوع در کشور ما در زمینه اعطای تسهیلات اعتباری به مشتریان با روند منسجم و منظمی به منظور تعیین ریسک اعتباری، امتیاز دهی، درجه بندی و همچنین تعیین سقف های اعتباری بر اساس شاخصهای ریسک ملاحظه نمی شود و شاخصها بر اساس تشخیص کارشناسی وکمیته اعتباری صورت می پذیرد. برخورداری از یک مدل ریسک کارآمد نه تنها تصمیم گیری در زمینه اعتبار و گرفتن وثیقه ها را تسهیل می نماید؛ بلکه افزون بر کاهش هزینه مبادله موجب خواهد شد که سیستم بانکی از الگوی کارآمدی در تخصیص سرمایه به بخشهای مختلف اقتصادی برخوردار شود(پور متین و همکاران، ۱۳۹۳).

مانور حارشورما و مودفردزیلر (۲۰۰۸) نشان دادند که در آمد خانوار از عوامل موثر بر نرخ بازپرداخت وام های کشاورزی بوده است(کریمی، ۱۳۹۳). آتانساگلو و همکاران[۲] (۲۰۱۳) نشان داند که متغیرهای سرمایه، رشد بهره وری، مدیریت هزینه با سودآوری رابطه مثبت با سودآوری دارد و متغیرهای اندازه و مالکیت بانک تأثیر چندانی بر سودآوری بانک ندارند(حاتم خانی، ۱۳۹۷). کاسترو[۳] (۲۰۱۳) مطالعه ای با عنوان" عوامل اقتصاد کلان ریسک اعتباری در سیستم بانکی نشان دادند که تمام معیارهای سیاسی که می تواند برای ترویج رشد،اشتغال، بهره وری و رقابت و به منظور کاهش بدهی های عمومی و خارجی در این کشورها اجرا شوند،برای برای ایجاد ثبات در اقتصاد خود بسیار ضروری هستند. نورا و همکاران[۴] (۲۰۱۲) در مطالعه ای با عنوان" ارزیابی ریسک اعتباری

---

۲. Athanasoglou
۳. Castrou
۴. Noura and et al

نشان داند که اگر این مدل به کار گرفته شود، بانک می تواند وام های ناکارا را تا کمتر از ۵ درصد کاهش دهد و بانک نیز می تواند به عنوان یکی از بانک های کارا دسته بندی شود.

وصول مطالبات بخش اعظمی از منابع مالی نیاز بانک قرض الحسنه مهر ایران استان کهگیلویه و بویر احمد را تشکیل می دهد. عدم موفقیت بانک در وصول مطالبات به معنی از دست رفتن بخش عظیمی از دارایی ها و حقوق صاحبان سهام است. در میان بانک های موجود در کشور این بانک به عنوان یکی از مؤسسات تأمین اعتبار ، اعتبارات اعطایی به فعالیت های تولیدی ، صنعتی و رفاهی را در استان کهگیلویه و بویراحمد تأمین می کند. یکی از منابع مالی اصلی برای این بانک ، وصول تسهیلات پرداخت شده قبلی است. یکی از مسائل مهم در خصوص اعطای تسهیلات بانکی احتمال عدم بازپراخت وام توسط وام گیرندگان است. عوامل متعددی در عدم بازپرداخت وام بانک ها دخیل هستند که با شناسایی این عوامل می توان زمینه را برای کاهش و کنترل ریسک اعتباری فراهم کرد و در فرایند اعطای اعتبارات بهبود ایجاد کرد. بنابراین بانک قرض الحسنه مهر ایران استان کهگیلویه و بویر احمد باید قبل از اعطای تسهیلات، احتمال عدم بازپرداخت از سوی وام گیرندگان را ارزیابی و گروهی را انتخاب نماید و از ادای دین آنها در موعد مقرر مطمئن شود. انجام این امر به وسیله یک سیستم جامع، ساختار و معیار مناسب امکان پذیر است. بانک به طور وسیعی از مدلهای سنجش ریسک اعتباری برای تصویب و پرداخت وام های اعطایی استفاده نماید و با استفاده از معیارهای عینی و اطلاعات حال و گذشته مشتری، در قالب تهیه انواع گزارش های اطلاعاتی و کارشناسی و اتخاذ تصمیم در ارکان اعتباری ذی صلاح، به اعتبار سنجی مشتریان بپردازد. در مورد وامهای بزرگ و با توجه به تعداد اندک آنها، ارزیابی دقیق متقاضی امکان پذیر است؛ بنابراین در مورد وام های متوسط و کوچک، چون تعداد متقاضیان زیاد است، ارزیابی دقیق تک تک آنها پر هزینه است و از این رو نیازمند ارزیابی سیستماتیک و ایجاد مدلی است که بر اساس آن بتوان ریسک اعتباری را تعیین و کاهش داد. بنابراین سوال اصلی این تحقیق این است که عوامل موثر بر ریسک اعتباری مشتریان بانک قرض الحسنه مهر ایران استان کهگیلویه و بویر احمد کدامند ؟

۲.روش پژوهش

این تحقیق از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. از نظر زمانی مقطعی می باشد. برای گردآوری اطلاعات در این تحقیق از مطالعات کتابخانه‌ای در مطالعه ادبیات موضوع و تئوری‌ها و سابقه موضوع مورد مطالعه از کتب داخلی و خارجی و همچنین مجموع مقالات و مجلات در سازمان ها و کتابخانه استفاده‌شده است. در این پژوهش جامعه‌ی آماری عبارت از کلیه‌ی مشتریانی است که در طول دوره پژوهش از بانک قرض الحسنه مهر ایران استان کهگیلویه و بویراحمد تسهیلات دریافت کرده اند. در این مطالعه از آنجایی که حجم جمعیت مورد مطالعه معین نبوده و از طرفی امکان دسترسی به همه ی نمونه ها وجود نداشت، از روش نمونه گیری غیر احتمالی استفاده شده است. از میان انواع روش های غیر احتمالی، روش در دسترس را به کار برده ایم و سعی شده است نمونه ها تا آنجا که ممکن است، معرف گروه های متفاوت باشند. روش نمونه گیری بصورت تصادفی ساده بوده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش نیز جهت پاسخگویی به سؤالات و تحلیل داده ها از روش های آمار استنباطی از قبیل آزمون لاجیت استفاده شده است.

۳.نتایج مربوط به براورد مدل لاجیت

جدول (٤-۹) نتایج تخمین مدل لاجیت

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معنی داری	اثر نهایی
عرض از مبدا	۴,۴۴	۱/۵۹	۲/۷۸	۰/۰۰۵۳	۰,۰۵۱۱۶
سن	۰/۰۰۴	۰/۰۲	۰/۱۵	۰/۸۷۶۹	۰,۰۰۱۰۷۵
تحصیلات	۰/۰۵۵	۰/۲۰	-۲/۷۷	۰/۰۰۵۵	-۰,۱۲۷۶
نوع وام	-۰/۱۸	۰/۳۱	-۰/۵۸	۰/۵۵۶۳	-۰,۰۴۴۶۴
دوره بازپرداخت وام	-۰/۰۸	۰/۰۴	-۲/۰۲	۰/۰۴۲۸	-۰,۰۱۹۹۷
میزان وام	۴/۹۰	۲/۲۶	۲/۱۶	۰/۰۳۰۳	۰,۰۳۵۹۵۱
درامد وام گیرنده	-۴/۸۳	۲/۱۵	-۲/۲۴	۰/۰۲۴۲	-۰,۰۳۷۹۷

جهان به مثا نتایج تخمین با استفاده از مدل لاجیت و بررسی اثرات نهایی آن نشان می دهد متغییر های سن، میزان وام دریافتی با عدم بازپرداخت وام رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد و همچنین بین درآمد وام گیرنده و دوره بازپرداخت وام رابطه منفی و معنی داری وجود دارد به عبارت دیگر هر چه درآمد وام گیرنده بیشتر عدم بازپرداخت وام کمتر انجام می شود. و هر چه دوره باز پرداخت وام یا تعداد اقساط آن بیشتر عدم بازپرداخت وام در این بانک کمتر صورت می گیرد.

۴.نتایج آزمون هاسمر–لموشو

برای ارزیابی مدل لاجیت از آزمون هاسمر–لموشو استفاده می شود. این آزمون با دسته بندی داده ها مقدار برازش شده مورد انتظار را با مقدار واقعی هر دسته یا گروه مقایسه می کند. نتایج این آزمون در جدول زیر آمده است.

جدول (٤-۱۰) آزمون خوبی برازش

تعداد مشاهدات	۹۰
تعداد گروه ها	۱۰
مقدار آهار هاسمر لموشو	۲۱/۷۷

نتایج آزمون هاسمر در جدول فوق نمایش داده شده است. در این آزمون داده ها به ده گروه تقسیم بندی شده اند. مقدار هاسمر لموشو برابر ۰۹/۴۳ بوده که از مقدار بحرانی جدول کمتر بوده است. لذا نتیجه مذکور بر معنا دار نبودن خطاهای پیش بینی دلالت دارد.

۵. خروجی پیش بینی مورد انتظار

جدول (٤-١١) آزمون خروجی پیش بینی مورد انتظار

P(Dep=۱)<=C	۵	۱۵	۲۰
P(Dep=۱)>C	۵۵	۱۵	۷۰
کل	۶۰	۳۰	۹۰
صحیح	۵۵	۱۵	۷۰
درصد صحیح	۹۱	۵۰	۷۷,۷۸
درصد ناصحیح	۸,۳۳	۵۰	۲۲,۲۲

به جدول فوق پیش بینی های صحیح و غلط مدل را با مقایسه مقدار مورد انتظار با مقدار حقیقی آن را نشان میدهد. همانطور که ملاحضه می شود ۷۷/۷۸ درصد پیش بینی الگو در داخل نمونه صحیح است. لذا پیش بینی الگو در افرادی که دچار مطالبات معوض هستند رضایت بخش است.

۶.بحث و نتیجه گیری

جهان به مثابه دهکده کوچکی است و بروز هر اتفاق در یک کشور به سرعت کشورهای دیگر را متأثر می نماید. شدت این تأثیر، بستگی به بزرگی و نوع حادثه، نقش آن کشور در مبادلات و معاملات جهانی دارد. نگاه کوتاه به بحران های اقتصادی سی سال کنونی مناطق مختلف دنیا نشان می‌دهد که بیشتر بحران های اقتصادی، به گونه‌ای در نظام بانکی هر کشور نقش داشته و به سرعت به بازارهای پولی و مالی سرایت کرده است. نتایج تخمین با استفاده از مدل لاجیت و بررسی اثرات نهایی آن نشان می دهد متغییر های سن، میزان وام دریافتی با عدم بازپرداخت وام رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد که این نتایج با نتایج مطالعه باقری و نجفی و همچنین مطالعه کرمی مطابقت دارد و همچنین بین درآمد وام گیرنده و دوره بازپرداخت وام رابطه منفی و معنی داری وجود دارد به عبارت دیگر هر چه درآمد وام گیرنده بیشتر عدم بازپرداخت وام کمتر انجام می شود. و هر چه دوره باز پرداخت وام یا تعداد اقساط آن بیشتر عدم بازپرداخت وام در این بانک کمتر صورت می گیرد.

برای ارزیابی مدل لاجیت از آزمون هاسمر–لموشو استفاده می شود. این آزمون با دسته بندی داده ها مقدار برازش شده مورد انتظار را با مقدار واقعی هر دسته یا گروه مقایسه می کند. نتایج این آزمون در جدول زیر آمده است

نتایج آزمون هاسمر در مدل انجام گرفت. در این آزمون داده ها به ده گروه تقسیم بندی شده اند. مقدار هاسمر لموشو برابر ۰۹/۴۳ بوده که از مقدار بحرانی جدول کمتر بوده است. لذا نتیجه مذکور بر معنا دار نبودن خطاهای پیش بینی دلالت دارد.

پیش بینی های صحیح و غلط مدل را با مقایسه مقدار مورد انتظار با مقدار حقیقی آن را نشان داد که همانطور که ملاحضه می شود ۷۷/۷۸ درصد پیش بینی الگو در داخل نمونه صحیح است. لذا پیش بینی الگو در افرادی که دچار مطالبات معوق هستند رضایت بخش است.

۷. مراجع

۱. پور متین، ا، (۱۳۹۳)، اشتباهات پر تکرار در تخصیص منابع بانکی، انتشارات گپ، چاپ ششم.
۲. جمشیدی، س، (۱۳۹۲)، شیوه های اعتبار سنجی مشتریان، انتشارات پژوهشکده پولی و بانکی کشور
۳. حاتم خانی، م،(۱۳۹۷)،بررسی مروری ریسک اعتباری،ششمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران،تهران.
۴.حسینی، م ، مافی، م ، شجری، س،(۱۳۹۷)،پیش بینی ریسک اعتباری مشتریان بانک با استفاده از شبکه های بیزین و درخت تصمیم،سومین کنفرانس ملی در مهندسی کامپیوتر، فناوری اطلاعات و پردازش داده ها،تهران
۵. ذاکرنیا، ا ، زین الدینی، م،(۱۳۹۸)اهمیت عوامل موثر بر تشدید ریسک اعتباری در بانکداری بدون ربای ایران.
۶. عبادی، س. (۱۳۹۳). بررسی میزان تأثیرگذاری رتبه‌بندی مشتریان بر کاهش حجم مطالبات معوق بانکی (مطالعه موردی در بانک صادرات)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده مدیریت و حسابداری، استاد راهنما: فرهاد حنیفی و استاد مشاور: حمید جعفریه.
۶فلاح شمس، م. موثقی، ح. (۱۳۹۵) بررسی تأثیر عوامل کمی رتبه‌بندی اعتباری مشتریان در کاهش مطالبات معوق بانکی در بانک توسعه صادرات ایران، ششمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و سومین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران، همایشگران مهر اشراق.
۶کریمی فر، م(۱۳۹۳) ارزیابی و مدیریت ریسک پروژه های ITدر دانشگاه آزاد اسلامی براساس مدل پیشنهادی لیتین و هیرشیم؛ مطالعه موردی دانشگاه های آزاد اسلامی منطقه پنج، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان.
۷. یحیی زاده فر م، خرمدین، ج؛ (۱۳۸۸)؛ "نقش عوامل نقدشوندگی و ریسک عدم نقدشوندگی بر مازاد بازده سهام در بورس اوراق بهادار تهران"، مجله بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره پانزده، شماره پنجاه و سه، صفحات ۱۰۲-۱۰۸.